

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. BERÉNYI PÁL.

Előfizetési ára:
Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.
Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Sas-utca 15. sz.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

TARTALOM.

IRODALOM: SALOMON LAJOS: *Ohnet György.*
ZENE: N. L.: *Haydn-től-Lisztig. — Tanulmány.*
SZÍNHÁZ: WEBER JÁNOS: *Az opera Franciaországban.*
KÉPZŐMŰVÉSZET: ZENOB: *Nemzetközi műkiállítás. — Képzőművészeti tanulmányok.*
HÍREK.
A HARMONIA KÖZGYŰLÉSE.

Ohnet György.

Az utóbbi négy év alatt a francia irodalomban nagy erővel és hatalmas hullámokat vetve lépett föl egy irodalmi irány, mely nem indult meg kevesebb igénynyel, mint hogy reakciót támaszt az ultranaturalisztikus irány ellen. És az az erély, melyet föllépése rövid tartama óta kifejtett; azok a produktumok, melyekkel magához bilincselte a közönség érdekeit és vonzalmát, majdnem biztos tanúsággal szolgálnak arra, hogy a Rougon-Macquart-féle irodalmi korszak vén, korhadts és túlélt fejlődhetése tetőpontját.

Zola Emil, mint ez iskolának legerélyesebb és legöntudatosabb feje, meg az ő többé-kevésbé jelentékeny ifjú követői, regényeikkel azt a hangulatot képviselik az irodalom terén, mely Franciaországban a császárság megdőlése után, ólomszárnyakkal lepett meg mindent és mindenkit. A harag, az undor, a gúny, mely harmadik Napoleon garázdaságain minden francia ember szívét eltölti, beszél haragosan azokból a regényszerű társadalmi rajzokból, melyeket ez írók az irodalom piaczára bocsátottak és melyekben az ötvenes és hatvanas évek hátrahagyott minden szennye, tudományos módszerrel — mint Zola mondja — tárgyaltatik.

De még Zola és iskolája, ha nem is mindig tudományos módszerrel, legalább a tudós módszerének realizmusával áskálódott és jutott el a corumpált társada-

lom bonczolásának legszélsőbb határáig; addig lassú fejlődésben megváltozott a francia nemzet politikai és erkölcsi hangulata: a rajongást nyugalom, a feladultságot határozottság váltotta föl; egészen új és egészen más politikai helyzetet teremtett magának; és törekvésének, küzdelmeinek egészen más céljai és más eszközei támadtak. Ez átváltozás onttá, megvetetté tette az előző kor irodalmát, mely a költőtlen császárság időszakából költészet nélkül hordott mindent halomra. Az új politikai aera új irodalmi világot akart látni: az új társadalmi erkölcs, új formában vágyta megoldvasni bibliáját. Az értelem reményei költészetet kívántak a szívnek; a politikai láthatár derengése képeket akart látni a szép, a nemes és a jó világából.

És a politikai élet ez új változása hamar megszülte költőjét is, a ki úgy látszik, hatalmas erejével visszahelyezi jogaiba az igazi költészetet; a Zola által annyira ócsárolt és megvetett phantásia jogaikat visszaülteti régi hatalmi körébe és a ki nem azt tűzi költészeté céljául, hogy tudományos módszerrel bonczoló mutatókat adjon, hanem az életből vett alakokat, igazi otthonukban, melegen érző szíve erejével lefösse.

Ez új korszak költője: *Ohnet György.*

Európai neve *Ohnet Györgynek* csak 1881-ben támadt, a mely évben regényét «Serge Paninet» a francia akadémia az első díjjal megkoszorúzta. Előbbi irodalmi kísérletei, mint «Regina Sarpi» című drámája és «Clareth» vígjátéka, a mely műveket még a 70-es évek elején írta, nyomtalanul futottak meg életpályájukat és nevét is csak a «Serge Panine» vetette fölszínre, hol mindinkább jobb hangzásúvá tették azok a babérok, melyeket a «Le Maître de forges» (Vasgyáros), «La comtesse Sarah», «Lise Fleuron» és «La grand marnière» szereztek írójuknak. És ma már Ohnet neve kiválóan ismert majd minden irodalomban. Művei le vannak fordítva majd minden európai nyelvre és a francia nyelven írottak közül alig van egy is, mely a 100-ik kiadást túl nem haladta volna; s a «Le Maître de forges»-nek nem régebbe jelent meg a 205-ik kiadása. Valóban olyan siker, a

minőhöz hasonlót egyetlen irodalomban, még a francziában sem találunk.

Ohnet regényeit legújabbán egy közös cím alatt: «Les batailles de la vie» (az élet harczi) foglalta össze és e közös cím valóban meg is felel tartalmuknak; mindegyik regény egy-egy társadalmi kérdés fejtegetésével foglalkozik, a mely fejtegetés folyamában maga az író nemes kedélye egész erejével küzd a feltörekvő és kétségbeesett erővel előreiparkodó polgári osztály jogai mellett. Nagy gyengeje, hogy megoldásaiban, de még inkább bonyolításaiban nem eredeti; gyakorta nyúl elhasznált eszközökhöz és alakjai festésénél sokszor feledi ki a jellemzés élességét; sőt nem egyszer chablonszerűvé válik. Legszerencsésebb a társadalmi típusok festésénél, az erélyes, derék és nemes emberek magyarázatánál és leggyöngébb a lélektani fejtegetésekben.

De egészben és általánosságban véve alkotásait, sem mondhatnók, hogy azok művészi becse lényeges eltéréseket mutatna még ott is, hol a nagy közönség ítélete oly lényeges és messzeható megkülönböztetéseket tett, mint például a «Lise Fleuron» és «Serge Panine»-nál. Pedig nem nagy a különbség ama távolságok között, melyben a kifogástalantól akár az egyik, akár a másik is áll. Mert igaz, hogy Lise Fleuron históriája meglehetősen módon elcsépelet mese a színpadi élet mozgalmából s az író kevés érdekkel rakja össze és még kevesebb igazsággal oldja meg cselekvénye bonyodalma. Serge Panineban érdekesebb ugyan a bonyolítás, de nagyon gyarló az összekészült fonalak szétbontása. E megkoszorúzott regény középpontja Dervarenesné asszony, az erélyes nők mintaképe, ki pihenést nem ismerő szorgalom, előrelátás és ítélőképessége által nyárs-polgári viszonyaiból, egy pék üzlet szerény tulajdonosából, a legjelesebb üzleti cég birtokosává küzdötte fel magát. Hogy sok viharral telt életét megkoronázza, azt szeretné, hogy egyetlen leánya Micheline, Pierre Delaruenek, a derék fiatal mérnöknek legyen nejevé. Micheline azonban belészeretett egy lengyel kalandorban, Serge Paninebe és Dervarenesné asszony hosszas rábeszélés után beléegyezik, hogy

leánya Serge Paninenak legyen neje, bár meg van róla győződve, hogy ez ember csak boldogtalanná teheti. És szilárd akaratának ez első engedékenysége keserűen áll bosszút rajta. Panine olyan ember, mint a minőnek őt Dervarenésné asszony megítélte: könnyelmű, pazarló, lelkiismeretlen, sőt mi több, hazuggá aljasodik és a vádlottak padjára kerül. Desvarenésné asszony itt kétségbeesésben rettenetes lesz s pisztolyt küld vejeének, hogy azzal véget vessen életének, de a nyomorult gúnyos cinizmussal utasítja azt vissza. Ez egész kihozza sodrából Dervarenésné asszonyt s a följárlott pisztolylyal ő maga lövi le vejét. Ep ekkor jelenik meg a csendőr-biztos, ki Paninet vérében találva, azt hiszi, hogy ő maga vetett véget életének. És ezzel vége a regénynek. Hol maradt a felvilágosítás, melylyel a költő fölkelte részvéteink és ellenszenvaink lecsillapításának tartozik? Megelégedünk azzal, hogy a Desvarenés-családból kivesszék a bűnös elem? ... Mi azt hisszük, hogy megnyugvásunk érdekében szükségünk volna azt is tudni, hogy miként él Dervarenésné asszony azzal a tudattal tovább, hogy megölte vejét és azt hazudta a törvénynek, hogy veje öngyilkos volt?! ... Az író olyan kétséggel küld el bennünket, a melyért nem rekompenzálnak, sem regénye megragadó jelenetei, sem Dervarenésné asszony mesteri jellemfestése.

Hasonló gyöngéje van a *Vasgyárosnak* is. Itt is érdekes az expositio; gyorsan változó és érdekes a mese; élesen vannak festve az alakok és szellemes, folyékony a dialógus, — de nem természetes, nem logikus a kibonyolítás és a katasztrófa. A szerző azt akarja bebizonyítani, hogy egy nemes, de büszke asszony Claire, ki házassága által Derblayhoz, a vasgyárhoz van kötve, de egybekelesükkor megveti férjét, hogy kezdi lassan-lassan szeretni s imádni. De célja elérésére a sok között olyan eszközök-höz nyúlt az író, a melyek inkább arra hivatják, hogy a nemes női szívet elidegenítsék a férjtől és végre is egy páros bajvívás kétségbeesett hatását használja föl, hogy a csomót megoldhassa.

«La comtesse Sarah»-ban egy házasság tragédiáját festi Ohnet, melynek keletkező csirája a házasság kőkülönbségében rejlik. A szép és fiatal Sarah részben szeszélyből, de főleg, mert kimerült az eddig folytatott nyugtalan élet fáradalmaiban, a koros Canallheilles gróf tábornokhoz megy nőül. Nem rövid idő múlva igen élénken érzi, hogy e házasság nem hozta meg neki az óhajtott boldogságot és szívében mindinkább hevesebben kel föl a szenvedély férje fiatal adjutánsa, Séverac Péter iránt. De Séverac megnősül és midőn Sarah látja, hogy ez nejevel boldogul él, egy tőba öli magát. És így kísért itt is a másik két regény hibája. Drámai élénkséggel csomósodnak az esemény fonalai; az alakok iránti érdek szakadatlan élénkséggben van fentartva, de a cselekvény magasztán, hol a lelki küzdelmeknek szélesebb mederben kellene hömpölyögniök, megtagadja ereje a szolgálatot és hogy befejezéshez juttassa cselekményét, a legközönségesebb vígjátéki motívumokhoz fordul.

Hanem Ohnet komolysága és fiatal kora elég biztosíték az iránt, hogy e hiányokat hova tovább le fogja küzdeni. Ohnet 1848-ban, április 3-án született Párisban, hol jogi tanulmányai befejezte után rövid ideig ügyvédkedett is; de a száraz és nagyon is józanító ügyvédi pálya nem felelvén meg egészen temperamentumának, hírlapíró lett és a «Constitutionell»-ben halom számára írta vezércikkeit; midőn azonban regényei jobban-jobban terjedtek, ott hagyta a journalistikát, hogy egészen irodalmi működésének szentelhesse idejét. Sok munkássága között nem mulasztja azonban el, hogy kora tavasszal át ne költözzék Normandiába, hol a nyarat mindig tölteni szokta. Télen, mint minden nevezetesebb francia író, Párisban él és nagy házat tart. E mellett a párisi salonoknak is sűrű látogatója, de csak addig, míg egyik regényét befejezve, a másik írásához nem kezd. Dolgozás közben nem közlekedik senkivel és mint beszélnek, annyira szigorú kritikusa önmagának, hogy a vasgyárost csak neje, ki titkára és másolója, mentette meg a kandalló lángjaitól.

SALAMON LAJOS.

Haydn-től – Lisztig.

— Vázlatok az újabb zene történetéből. —

2. Beethoven ideje (1800—1820.)

(Folytatás.)

Bach Ph. E. a zenében költői előadásra törekedett: azaz műveinek tárgyává egyéni indulatok hullámzását akarta tenni. Haydn is egy ízben egy megátalmodott bűnöst akart így zeneileg jellemezni, a kihez isten beszél; más alkalommal egy barátjának, Genzinger asszonynak azt vallja egy neki szánt C-moll adagioról, hogy «sokat jelent, sok érzést». Tudjuk már, hogy Mozart egy andantéja «egészen R. k. a. caractère»-je szerint foly, Beethovennek pedig már egészen fiatal korában is az volt: a legnagyobb élvezete, ha «ismerős személyeket rajzolhatott» zenéjével; ebből igen érthetőnek fogjuk találni, hogy ő a hagyományos szonáta formát teljes pszichológus egészszé alakította át, mely a szonátában inkább szabad lyrai költemény gyanánt jelen meg, a kamarazenében és a symphoniában drámai életet ölt fel s egészen a IX. symphonia tragédiájává magasodik. Az, hogy Beethoven részt vett korának magas szellemi törekvéseiben és erőteljes történelmi jelentőségű életében, továbbá, hogy sorsával nyomasztó anyagi viszonyai és süketsége miatt kegyetlen harcban élt: őt is, mint a költőket, a szív legtitkosabb szenvedéseibe s a legbensőbb lelki mozzanatokba avatta. S ha ő ezeket szonátaiban és a csodálatos kamarazenében fejezte ki: symphoniái részben monumentális történelmi képek a leghatalmasabb módon, részben benső, mely lelki mozgalmaknak kifejezése, olyanokéi, a minőknél erőszakosabbat a világ még nem látott.

Hogy könnyebben felfoghassuk: hogyan vehet fel a szonáta műformája ilyen öntudatosabb szellemi tartalmat, — tisztába kell jönnünk alakjával és lényegével, azután a symphonia mesterénél körülírni: mit jelent speciális alkotása a művészetre s általában *összes haladásunkra* nézve.

A szonáta úgyszólván egyéni létünk benső lefolyását képviseli, míg a fuga a mindenség öntudatlan, örök törvényeken alapuló szükségességét. A szonátának rendszerint négy tétele van, alakjában azonban három tételből áll s az egyik meg van nyújtva — háromfelvonású dráma, közepén egy változással.

Az első rész rövid tétellel kezdődik, rögtön szembeállítva második dallammal, mely amazzal teljes világításba helyezi. A kettőből, a mint felváltva, egymást minőségök szerint taglalják, áthatják — feslik ki az, a mit a zeneköltő szándékolt. Ez a váltogatási, mintegy vitakozási folyamat főleg a «keresztülvitelben» érvényesül (Durchführung), mely az első tételnek első és második része közt az átmenetet képezi. Itt világlik ki, hogy van-e vajjon belső tartalma az adott tételeknek, mert itt a tétel szétszedetik legkisebb porczikáira s ez az elemzés a szerző technikai munkáját ép úgy, mint leleményét, a maga valóságában, leplezetlenül állítja elénk.

Ez a «thematikus feldolgozás» ismét lényegesen hozzátartozik amaz ellenpontozáshoz, melyet főntebb minden zeneszerzemény megmáshatatlannak, természetes alapjául állapítottunk meg. S ha az ily kölcsönös taglalás és megvilágítás után a tételek a maguk tisztaságában ismét előtérbe lépnek, akkor ismerjük föl teljesen «physiognomiá»okat, a hős diadalmas arcát, az értelem által megvilágított «aratot»; — gondoljunk csak Beethoven «Eroica»-jára.

S amint a tétel és ellentétel útján jelenik meg az általános és kívánt egész: úgy ismétlődik e dialektikus harc az egész művön keresztül, váltakozó emelkedésnek és megállapodásnak képét — külső vagy belső létünkét — adva.

Az első *allegro*-val szemben, melyet a francia megnyitó zene mintájára néha rövid, komoly bevezetés előz meg, — talán hogy a darabot előre jellemezze, — a második rész (adagio) mint ellentétel áll, más élet vagy kedélyállapot kifejezésül. A két utolsó rész (scherzo és finale), melyek Beethovennél oly szorosan egybe tartoznak, hogy C-moll symphoniájában egymásba folynak, a mű életfelfogása vagy eszmei tartalmának magva a maga teljességében jelenik meg, valamint a dráma első felvonásai csak a harcmezőt és csatarendet, a többiek a célt és sikert mutatják be. Ezért nevezik ezt a műformát cyclicusnak. Korszerűnek, tudniillik önmagába visszatérőnek. Tehát nem önkényesen van kigondolva szerkezete, nem szeszélyes, hanem tipikus képződmény, a természet működéséből s a lelki élet folyásából véve s ezért képes a továbbfejlődésre, azaz: költői hatású, szabad tükrözésére az életnek.

A suite-től a sonatáig való átmenetnek hű képét nyújtja Beethoven kedves sepröttje, 20. mű. Az egyes részek építése sonata-szerű, de nagyobb számuk a sui-

tere utal. Az ilyet divertimento, divertissement névvel illették, a mi kézzelfoghatóan bizonyítja, hogy inkább szó-rakoztatás céljából jött létre, nem pedig komoly teremtés költői szárnyain. A sonata harmadik része, mely Haydn által belé vezetve, tipikus alakja lett: a *menuet*, a suiteből vétetett át, még Bach Ph. E. sonatái mit sem tudnak róla; Mozart már gyakran alkalmazta s többnyire mindjárt az első rész után. Ez azt célozza, hogy az igen magasra csigázott pathos után a hangulatot lecsillapítva, lehető, sőt szükséges legyen ezt újra fölemelni. Az ily vidámabb résznek majd második, majd harmadik helyen állása csak azt bizonyítja, hogy nem önálló, hogy csak átmenet gyanánt szolgál, szóval, hogy a sonata tulajdonképpen csak három részből áll. A IX. symphonia első tételének hatalmas lelki küzdelme után rögtön a *Scherzo* következik, melyet különben Beethoven alkalmazott először, 1. mű, 1. sz. *Trió*-jában. A VIII. symphoniában mégis visszanyúl a régi menuethez.

E sonata formának egy képpé elevénítése, mely az élet lehelletét érezteti velünk: feladata a művészek, a géniusnak. Bach Ph. E.-nél gyakran látjuk a czélatosságot, ő inkább volt az értelem embere, semmint a közvetlenül nyilatkozó érzésé. Haydn hasonlíthatatlanabbul eredetibb, kimeríthetlenebb a vidámságban, szeszélyben, mint a jellemző, sőt sokszor komoly és ábrándos költészettel teli képekben, minő a C-moll adagio. Mozart egészen az élet embere s mint szíve, kedélye nyitva áll minden érzésnek, a mely az életben önkéntelenül útjába akad, belőle is úgy ömlik az érzelem; a hangjegyeket leíró kezén át felénk is az élet hullámoz. Képzetele oly gazdag az életteli képekben, hogy gyakran a sonata első része végén, mikor már azt hittük, hogy tárgyát kimerítette, új dallamot kezd, mintegy döntő szót mond ki, mely még határozottabb világításba helyezi az eddigi tételt. Az ily túlhabzó költői életet Beethoven is, míg a sonata külső formájára nézve inkább Haydnt követi, a kinek nagy quartettjei és symphoniái csak a kilenczvenes években íratlak London számára, tehát Mozart korszakalkotó példája után.

(Folyt. köv.)

Az opera Franciaországban.

(Vége.)

Akárhogy is gondolkozzanak az említett chimæra-szerű ideákról, melyek mégis csak a *desideratá*-k jellegét viselték magukon s daczára ennek benyomultak a párisi községtanácsba; midőn 1878-ban a kormány a Théâtre-Lyrique újbóli megnyitásának tárgyalásainál segítségét kérte, a községi tanács egyik feltétele az volt, hogy az Opéra populaire igazgatója szabadon rendelkezessék a két másik subventionált színház repor-

toireja fölött. Később ugyanezen követelménynek szerény kérés alakjában való kijelentésével is megelégedett; ettől fogva kölcsönös megértés lényegesen megkönynyebült. Végre sok discussio után a községi tanács elvi határozatként 1881. aug. havában 300,000 frank subventiót szavazott még az Opéra populaire vagy a Théâtre-Lyrique javára, szolgálva egyszersmind a zeneszerzők és a közönség ügyét. Az előadandó új darabok számát húsz felvonásban állapították meg, a mi talán sok is; a nézőtér legkevesebb 2000 ülőhelyre volt tervezve.

Még csak a terv sürgetése és az új színház igazgatójának megválasztása — illetve jelöltek felállítására maradt hátra. Végül elfogadták a subventiót kísérlet czíme alatt, az 1884. év első hat hónapjára, melyet Lagrené úrnak szolgáltattak ki, a ki megelőző nyáron több-kevesebb sikerrel tett kísérletet opera-előadásokkal a château-d'eau színházban. A zenekar és az énekkari személyzet kielégítő volt; még csak arról kellett meggyőződni, vajjon Lagrené úr talá-e kellő képességű énekeseket és énekesnőket a főszerepek betöltésére és vajjon bír-e elég tapintattal és szerencsével az új művek megválasztásánál.

Szólak még néhány szót a Théâtre-Italien-ről, a mely e helyen némi érdekes mondanivalókra ad alkalmat. E színház akkor élte virágkorát, midőn Rossini, Donizetti és Bellini művei voltak divatban, melyekben első rendű művészek énekeltek, a valódi és szép olasz iskola majdnem utolsó követői. Mikor még a zenei kivitelben drámaiságot nem találtak, sokáig elfogulatlan élvezettel hallgatták az énekeseket és hallgatják még most is. De minden változik: Verdi zenéje az énekeseket a drámai hatás keresésében az erőltettségig és a túlzásig vezette. A vocalisatio és a methodus tisztasága mindinkább jobban és jobban lett elhanyagolva; az olasz művészeket mindenféle nemzetiségű énekesek helyettesítették. Az átalakulás oly nagy lett, hogy a víg opera interpettációja lehetetlenné vált. Legelőször Cimarosa *Mariage secret* je tűnt le a műsorról; Rossini *Sevillai borbély*a is csak középszerűen hatott; a bass-buffónál az ügyesség és a komikai leleménységnek nyoma sem volt; a csökönyösség, melylyel a közönség ismert énekesnőket ünnepelt, csak sietteté a súlyedést; végre a színház egészen más sorsra jutott; a Ventadour tereméből egy bank-intézet helyisége lőn.

1884. november végén egy új olasz színház nyílt meg a salle des Nations-ban, a hol az 1871-diki tűz előtt a Théâtre-Lyrique állt. Igazgatója Maurel úr; az olasz énekesek elenyésző kisebbségben vannak; a személyzet különben kielégítő. A színház legnagyobb haszna új ismeretlen művek színrehozatalában áll. *Simon Boccanegra*-val nyitották meg, mely azonban a közönségnek nem tetszett annyira, mint Verdi-nek egyéb művei. Ott adták először elő Massenet *Herold*-diás-át és Boito *Mephistofelesét*.

A zenedék és városi intézeteknek 1883-ban közzétett jelentései az eredmények oly különféle képét nyújtották, hogy

a konservatoriumok által nyújtott új erők mostani állását és az énekművészetre való hatását nem lehet határozottan megállapítani. Annyit azonban lehet állítani, hogy a «lyrai színházak» siralmas állapotán nem változtattak sokat. Eléggé ismeretes a vidéki színházak bizonytalan állapota; mindegyiknek csupán lokális jelentősége van. Saint-Sains *Etienne Marcel*-jét Lyonban adták elő, de csakis 20 ezer frank subventió segélyével, melyet a szépművészetek minisztere szavazott meg e célra. Ez volt az egyetlen kivétel. A vidéki városokban előadott új művek csak ama város területére hatnak ki, a melyben először adatnak elő. Duprat *Pétrarque*-ja elég szép sikert aratott Marseilleben. Párisban megbukott, a mint azt előre lehetett látni. A vidéki színházak általában csak azon műsorból élnek, melyeket Páris nyújt nekik.

Rostand igen tehetséges marseilli zeneszerző a zenei helyzetről beszélve, ezeket írja egyik kritikai dolgozatában:

«Le jour où en province des théâtres bien Montés, présentent des ressources complètes, ayant un répertoire intéressant, varié, vraiment artistique, et par suite étant fréquentés par le public et appréciés par les connaisseurs, seraient tenus de créer deux ouvrages inédits par an, l'attention serait éveillée sur eux dans le pays et tous les compositeurs français auraient à coeur de s'y produire. Pour les auteurs, résidant à Paris, même parmi les plus célèbres, qui attendent souvent de longues années avant d'être joués, ce serait un débouché inespéré. Pour les artistes de province, dont le talent découragé s'atrophie, s'éteint ou reste ignoré, faute d'un peu de publicité, ce serait la possibilité de se faire connaître et la certitude, en cas de succès, que ce succès dépasserait la ville où il aurait été obtenu. La notoriété des uns aiderait à celle des autres.»

Ez szép álom, de mindaddig csak álom. Az bizonyos, hogy a párisi zeneszerzők jobb szeretik műveiket Bruxellesbe vinni, ha tehetik, mint más francia városokba; inkább adják ott elő, mintsem nagy haszon nélkül a vidéken hajhászszák a szerencsét.

Véber János.

Nemzetközi múkiállítás.

A képzőművészeti csarnok nemzetközi múkiállításának II. sorozatára 140, nagyrészt elsőrendű újabb műtárgy érkezett. E sorozatra sikerült megszerezni az ideai párisi «Salon» legkiválóbbnak elismert darabját, a modern francia iskola egyik legünnepeltebb mestere, Benjamin Constantnak «A chérif igazságszolgáltatása» című nagyszabású festményét. E képen, melynek szélessége 7 méter s magassága közel 5 méter, a művész a XV. századbeli romantikus spanyol-mór világból vette nagyhatású tárgyát. A keleti pompával berendezett hárem belsejében, a szingazdag szőnyegredőzet által tömpített

világításban gyönyörű leányalakok hevernek a márvány padlón szerteszét, megfojtva, élettelenül: valamely mór fejedelem zsarnoki szeszélyének szerencsétlen áldozatai. Hóhérjaik mozdulatlan egykedvűséggel öröködnék a bájos tetemek felett. A szűk ablaknyíláson áttörő napfény remek fokozatban mutatja a színek pompás harmoniáját. A legnagyobb ki-tüntetés, mely a francia művészeket érheti, a «medaille d'honneur», melyet évenként csak egy művésznek adnak ki a Párisi Salonban. Az odaítélés a kiállító összes művészek szavazata alapján történik, úgy hogy ha az első szavazásnál egyik művész sem nyer általános többséget, a második szavazásnál a viszonylagos többség dönt. Ez idén a «medaille d'honneur» kiadása nagy küzdelmet idézett elő. A szavazatok sokfelé oszlottak s csak a második szavazáskor lett Bougureau 72 szavazattal a nyertes. Utána legközelebb Benjamin Constant következett 67 szavazattal. Nagy érdekléssel bir mindenesetre, hogy a művész ezen mű-történeti jelentőséggel bíró remekművét kiállításunk számára átengedte. Miután a párisi nagy művészek egyáltalán nincsenek arra utalva, hogy külföldi kiállításokon részt vegyenek s igen jól vannak értesülve arról is, hogy az ő magas árai mellett nálunk eladásra nem számíthatnak, — az elért siker első sorban Munkácsy fáradozásának érdemes azon közkedveltségnek és általánosan elismert tekintélynek, melyben ő párisi nagynevű kortársai körében részesül. A mester saját párisi salonját is megfosztotta kép-díszétől, hogy kiállításunk érdekét emelje. Az ő küldeménye három kiválóan érdekes festményből áll. — Egy-egy tájkép Daubigny-tól és Gergerfeldtől és egy nagy életkép Leibltől. Ezen kívül az idei «salon» jelesebb művei közül az aug. 10-én megnyitandó kiállításon láthatók lesznek még: «Tavaszkor» Chaplintól, «Naplemente» Breton Emiletől, «Chilpéricz király halála» és a «Bélpoklos» történeti festmények Luminaistól; «Ondine» Lefebvre Jules-től, «Leda» és «Carmelita» Róbert Fleury Tony-tól; tájképek Du-fourtól, Busson-tól, és Nozau-tól; egy nő tanulmányfő Munkácsy-tól s egy gyermekarczkép Henner-től, Magdolna Feyen-Perrintől s b. Oly művészi nevek, melyek a párisi «Salon»-ban is a legünnepeltebbek közé tartoznak s melyek kívánatosnak teszik, hogy műveik közül legalább egy-kettő maradjon hazánkban, mert az állandó művészi összeköttetést a külfölddel csak ez úton lehetne saját érdekeinknek megfelelően fenntartani. A kiállításra még visszatérünk.

Képzőművészeti tanulmányok.

— Michelangelo, Lionardo da Vinci, Dante. —

(N. F.) És az említett életrajzban egy másik helyen a következőket olvassuk. Michelangelo megakarván bántani Lionardot, így szólt neki: Csodálatos, hogy mennyire elbolondíthatad azokat a vas-tagfejű Milanóiakat (capponi)!... És ez a mondas a legművebben megfelel a flo-rencziek között népszerűvé vált michel-angelói kemény szólásmódnak; maga Lionardo életírója is megbotránkozással beszéli el. Különben a megszólás általá-

nos florenczi szokás. Nagyon hozzá illő a demokratikus város érdes légköréhez; és így nem is csodálatos, ha Perugino Péter, Lionardo egykori iskolatársa s Rafael mestere, egy insulter bíróság elé idézve Michelangelót — perét elvesztette.

De különben is Lionardo és Michelangelo között fennálló ellentétnek úgy látszik ethnografikus alapja is van és Fló-rencz lakásainak természeti megalkotott-ságában leli nagyrészt magyarázatát. Manapság is feltűnően megkülönböztet-hető Flórencz alsóbb néprétegeiben a kettős arcztypus: az egyik széles fejű lapos arczczal, előre álló álcsonntal, lapos orr — és ajakkal; a másik hasszú fejű, élesen metszett, könnyedén hajlott orral, magas, merev arczczal, alacsony homlok-kal és sajátságosan kihajlított álkapocscsal, melynek egyik klasszikus mintája Dante képén látható. A régebbi olasz festők, hol az egyik, hol a másik typust kultiválták. Botticelli, Chirlandajó, di Credi széles fejűeket festettek. Giotto, Masaccio és Lionardo mindig hosszú fejűeket vettek modellnek, sőt e kettős nemzeti jellemvonás feltűnően kirívó a két férfiú megjelenésében is. Michelangelo szélesfejű. Szögletes homloka volt, kis szemei vakítóan csillogtak: haja és szakállá ritka, ránczos arcza, melynek mindegyik fodrában harag és bosszúság látszottak leskelődni, alacsony, de izmos testre volt erősítve; valóságos cyclopsi természet volt, a ki csak tűzben tud dolgozni, de magába vonult, távol az é et örömeitől, elhagyott mihelyben bőrkö-ténybe és nadrágba öltözködve. Minő más volt Lionardo...

Kissé nagyon is messze menő kutatás volna azonban Michelangelo és Lionardo mindenben ellenkező typusát nemzet-ségeik jellemvonásaira vezetni vissza, — azokra a jellemvonásokra, melyeket az ó-kori etruskoktól és a középkori longo-bardoktól örökölték toscana lakói. A fej hosszas növése germán jellemvonás és ha elfogadható az anthropológusok állí-tása, Dante német eredetű. Családi nevét, Allighieri, a nyelvészek aligeruus német szóból vezették le, míg keresztnevét a longobard királyok egész sorozata vi-selte.

Dante képe mindig Lionardo da Vin-cire emlékeztet. Az öreg költőnek turini arczképén is csodáljuk a homlok nemes hajlását, a vastag szemöldököt és a dúsan hullámzó hajfürtöket. A félig nyitott szem, mely a hosszú pillák alól kicsillog, a mé-lyen fekvő, hosszúra metszett szemeknek barátságos fényt kölcsönöz. Az orr hosszú, de a tövében nagyon is nyerges, hajlása könnyedén metszett és csak a hegyén hajlott kissé befelé. A száj az előrehajlott alsó ajkaktól és az orr czim-pától lefelé futó hatalmas két ráncz által nyer erélyes jellemvonást. Szóval: szebb, nemesebb képet képzelni is alig lehet.

Hogy Lionardonak nagyon neheze-re eshetett a mellőzés szülővárosában, elkép-zelhetjük, de mind ennél jobban fájtak. Michelangelo, nem épen jellemes meg-támadásai, melyekkel úton-útfelen inszul-tálta s a melyeket gyalázkodáshoz nem szokott ajka viszonzni nem tudott. De azért néha-néha kitör és elkeseredettsége egész erejével kiált föl Michelangelo vak-

imádói ellen: Örült vadak! Ezek el sem gondolják, hogy legjobban Marius szavaival tudnék megtámadásaik ellen vála-szolni, ki a római patricziusoknak így szólt: csak azok nem akarják elismerni érdemeim, kik a *másó érdemeivel* ékes-kednek!... Vagy egy másik levelében: «Felfuvalkodva, undok pávaként kelnek idestova s pompáznak a mások érde-meivel, pedig csak egy szavamba kerülne, hogy lealczázzam őket, kik tulajdonképen nem egyebek, mint kütösei a mások je-lességének.

(Fólyt. köv.)

HIREK.

— A FŐVÁROSI SZÍNKÖRÖBEN csütörtökön Suppé «*Gascognei nemes*» című regényes operettét hozták színre teljesen correct előadásban igen szép sikerrel. A régi igazgatás megszűntével úgy látszik a tár-sulat rossz szelleme vált meg az eddig oly boldogtalan vállalatától és bizvást remélhetjük, hogy a *Makó* vezetése alatt álló konzorcium sikeresen fog az idény hátralevő két hónapjával megküzdeni, már csak azért is, mert a reportoire tekinté-tében oly üdvös változásokat ígérnek a konzorciumoknak Evva igazgató úrtól nyert engedményei, melyek az eddig oly tartózkodó közönséget élénk látoga-tásra fogják serkenteni. Feleki igazgató-sának egyik leggorombáb hibája az volt, hogy szegényes műsorával, újoncz szí-nészhadával az izmos és sokkal hatalma-sabb népszínháznak akart kenyéririgy konkurencziát nyújtani, minek követke-zésében idézte elő Evva úr jogos azon represszáliát, melyekkel saját műsorának darabjait a színkörtől és a gyapjú-utczai színháztól következetesen megtagadta, minek folytán Feleki színháza a legsz-gyenletesebb irodalmi bétiseknek és haj-meresztő képtelenségek nyílt piacza lett, hol a czégyeres ostobaságokra osztogattak előadási szabadságot a magyar színpad örök szegényére. Természetes, hogy a közönség ezek helyett kész örömmel veszi cserébe a népszínház műsorának egyes kimagasló darabjait, mi által nyer a kö-zönség is, a társulat pedig kimenekül abból a nyomorúságból, melybe Feleki igazgatói képtelensége és rossz vezetése száznál több embert döntött. Hogy a közönség mennyivel inkább rokonszen-vez az új rendszerrel, mutatta az az impozans szám, melylyel a legújabb időben a színkörben megjelent. Így volt ez a «Gascognei nemes» előadásán is, mely teljes dicséretet érdemel részben és egészben. *Margó* k. a. mint Cascaritta egyik legnagyobb sikereit aratta. A zenei-leg szép parthie a kis énekesnő gyönyörű organuma, kecses megjelenése és tüzes, temperamentteljes játéka által a többi solo-szerepek közül magasan kiemelkedett és teljes egészében mutatta ama nyereséget, melyet a népszínház e tehetséges fiatal hölgy szerződtetése által nyert. Ily ala-kítás mellett a kisasszonyra a nagy inté-zetnél fényes carrière vár. *Cserédy* k. a. szintén szerencsés estének tekintheti Méry személyesítését, mely szerepnek különö-sen énekrészét csinos koloratúrájával szép hatásra emelte. Gyengébb volt *Kis Mihály* a czímszerepben és *Zajonghy* mint Mon-mouth herczeg. Kis fogyatékos hangja és egyenetlen játéka zavart, Zajonghy

mostoha megjelenése és nagy hangbeli erőlködése kelletlen érzést idéztek elő. A karok kitűnően működtek és különösen néhány ensemblet nagy erővel és szabatosággal exekutáltak, miért *Sellei* karmester, ki a tanítást a rendes szorgalommal vezette, jól megérdemelt kihívásban részesült.

R—r.

= A BÉCSI OPERAHÁZ legelső újdonsága az őszi évadban Hager «Márta» című dalműve lesz, melynek főbb szerepeit Klein és Meiszlinger kisasszonyok, Müller, Sommer és Reichenberg éneklék. A próbákat már legközelebb megkezdik, még pedig a szerző személyes felügyelete alatt.

= A NEMZETI SZÍNHÁZBAN hétfőn az «Ibolyafaló» vígjétékot adták elő nyári szereposztással. A címszerepet Náday távollétében Benedek játszott a sok élénkséggel s nem egyszer egész közel járt elődjéhez. Kevésbé jók voltak Lánzy Ilka (Rembach Waleska) és Szacsavayné (Wildheim asszony). Mindkettőből hiányzott az a pezsgő humor, a mely egyedül teszi élvezhetővé. Moser e szerencsétlen férczelményét. Kitévő volt Ujházi az altiszt szerepében s a közönség ki nem jött a kacagásból, a meddig ő a színpadon volt. Horváth, a ki Benedektől vette át Feldt szerepét, jól megállotta helyét.

= JÓKAI MÓRTÓL szeptember végén és októberben egyszerre négy színházban adnak színdarabot. A «Fekete gyémántok»-ból a nemzeti színház igazgatósága már kiosztotta a szerepeket. Játsszanak benne: Nagy Imre, Fái Szeréna, P. Márkus Emilia, Felekiné stb. A darabhoz temérdek új díszlet és jelmez készül. A kiállítás páratlanul fényes lesz. A próbákat a napokban megkezdik, mert a darabot még szeptember második felében színre fogják hozni. — A «Czigány báró» zenéjével Strauss Ede, a bécsi keringő-herceg már elkészült s azok, a kik a zene egyes főbb részeit zongora kivonatban hallották, elragadtatással nyilatkoztak róla. A szöveg is rendkívül érdekes és mulatságos. — A darabot egyidejűleg adják elő Bécsben és Budapesten. Kezdetben az volt a terv, hogy a népszínházban hozzák színre, de Podmaniczky Frigyes báró, a magy. kir. operaház intendánsa levélben felkérte úgy Jókait, mint Strauss Edét, hogy a darabot engedje át a magyar operaháznak. — A «Kálmán király»-t szintén októberben akarják színrehozni Bécsben, a Burg-színházban. — Mindenesetre érdekes premiera lesz, mert az osztrák főváros eme magas művészi niveau álló színházában eddig még magyar történelmi színművet soha sem mutattak be. Jókai kezdetben ellenezte, hogy a Burg-színház igazgatósága éppen ezt a darabját hozza színre, azt adván okot, hogy azzal Budapesten sem aratott sikert. De a bécsi igazgatóságnak annyira tetszett a darab, hogy Jókai végre is kénytelen volt beleegyezni. A premieren maga a költő is jelen lesz.

= A KOLOZSVÁRIÁKNAK nincs már okuk panasza: kaptak intendánst és így féltett kincsük, a sok herce-hurczának kitétt nemzeti színház, nem kerül idegen igazgató kezeire. A színtársulat tagjai ebbeli örömlüknek kifejezést adandó, tesztületileg voltak *Eszterházy Kálmán grófnál*, az új intendánsnál s nevükben Vedres

Gyula intézett a grófhhoz szép beszédet; mire azután zajos éljenzés hangzott föl, a melynek csillapulta után Eszterházy Kálmán gróf szólott. Szívélyesen megköszönte a társulat jó kívánságait és rokonszenvnyilvánításait, melyeket szónokuk tolmácsolt. Hangsúlyozta, hogy mikor a főispáni díszes állást az intendánsi állással cserélte föl, saját hite szerint is, igen fontos, jelentős missziót vállalt magára, melyet legjobb ereje szerint fog teljesíteni. Kéri a társulat támogatását a színház ügyének előmozdításában és a maga részéről is igéri, hogy szívesen, készséggel fogja támogatni pályáján a társulat minden egyes tagját. Még egyszer köszönve a társulat üdvözlését, kéri, hogy tartsák meg őt rokonszenvükben. Lelkes éljenek kísérték az intendáns szavait, ki aztán minden egyes taggal kezét szorított. Az ünnepélyesség ezzel véget ért.

= SZÍNÉSZETI NYUGDÍJAK EGYESÍTÉSE. A magyar színészegyesület a kolozsvári és debreczeni színházak nyugdíjalapjainak az országos alappal leendő egyesítését újból megsürgetvén, az előbbire nézve Beniczky Ferencz belügyminiszteri államtitkártól azt a választ nyerte, hogy a kolozsvári magyar nemzeti színház intendánsát utasította, miszerint a két nyugdíjalap egyesítése iránt a szükséges előmunkálatokat azonnal indítsa meg, illetőleg az egősítés módzataira nézve a magóar színészegyesület meghallgatásával mielőbb tüzetes és indokolt javaslatot tegyen. A debreczeni nyugdíjintézet elnöksége szintén válaszolt s tudatja, hogy a két nyugdíjintézet egyesítése iránt tervbe vett kimutatás elkészítésére kiküldött szűkebbkörű bizottság már működik s a rövid idő alatt már be is fogja fejezni, úgy hogy az együttes tárgyalás szeptember hóban megtartható lesz.

= ÚJ ZENEMŰVEK. A «*Czigány princz*», Szigeti József új népszínművének összes dalai, melyekből kettőt lapunk 30. száma hozott mellékletül; s melyeket *Konti* József szerzett, a «*Harmónia*» kiadásában megjelentek egy füzetben a következő tartalommal: 1. Csefon fukátolin (Román dal). 2. Fehér legényt, fehér legényt. 3. Frum, szum, szum. 4. Nagyidai vár falára. 5. Szép legény a barna, szép legény a szöke. 6. Nefejejts levele elhervadt. 7. Az isten is katonának teremtett. 8. Ha nincs lovam, járok gyalog. 9. A keszkenőm libeg-lobog. 10. Lobog a tarka-barka selyem. 11. Barna legény be hamis a zúzaja. 12. Libeg-lobog erre, arra rajtam. 13. A próféta rég megírta. 14. A szép Bosporusnak partján. 15. Férfi csontból lett az asszony. A csinosan kiállított füzet *Blaha Lujza* asszonynak van ajánlva. Ára 1 frt 80 kr.

= A MA ÉRKEZŐ FRANCZIA VENDÉGEK tiszteletére majd minden színházban tartanak díszelőadást. A nemzeti színház következőleg állapította meg a díszelőadás programját: *Kénytelen házasság*, *Molière-től*; *Kremonai hegedű*, *Coppéától* és *Frakkban*, *Dreyfusstól*. *Coppée* és *Dreyfuss* személyesen is jelen lesznek az előadáson. A *Frakkban* föllép *Náday* is, ki jelenleg Bécs mellett Netzendorton tölti szabadságidejét és kit e fölléptére az írói kör nevében Jókai Mór kért föl.

= A PÁRISI AMBIGUE SZÍNHÁZBAN a napokban kerül színre «*Pierre Pascal*» dráma öt felvonásban, a melynek szerzője Lionel de Chabrilion grófnő. Chabrilion grófnőről azt írja a párisi «*Figaro*», hogy nem más, mint a Mabilie volt tánczosnője, a kit Magador név alatt egész Páris ismert. Harmincz éves lehetett, mikor a melbourni franczia konzul, Chabrilion gróf beleszeretett s Angliában nőül vette. Az azelőtt hírhedt nő mindent elkövetett, hogy házassága után becsületére legyen annak a névnek, melyet nyert, de a társadalom sokáig nem akart neki megbocsátani. Most szegénységben él s irodalommal foglalkozik, a melynek forrása nem mindig aranytermő. A párisiak, a kik rég elfeledték, most újra beszélni fognak róla s talán ez az, a mire az Ambigue élelmes igazgatója számított, mikor darabját elfogadta. Mindenesetre érdekes átalakulás: azelőtt lábaival szerzett hírnevet, most kezével, a mely a tollat vezeti. De úgy látszik, hogy a lábában több volt a vonzerő!

= GYÖRY VILMOS IRODALMI HAGYATÉKÁNAK rendezése már közel van a befejezéshez. A kinek alkalmá nyílt látni a korán elhunyt jeles költő irodalmi hagyatékát, meggyőződhet arról, hogy e hagyaték oly irodalmi tőke, mely nemcsak az irodalomnak, de a költő árvainak is bő kamatot fog nyújtani. A hagyaték rendezését Radnay Rezső végzi. Az egész három kötetre osztotta. Az első kötetet az eredeti költemények foglalják el, még pedig a következő csoportosítással: a vallás, a haza, szerelem és család, gyermekvilág s vegyes és elbeszélő költemények. A második kötetet a még eddig összegyűjtve meg nem jelent műfordítások foglalják kiegészíteni, melyhez mintegy függelékül Györy Vilmos irodalmi s eszmetikai tanulmányai lesznek csatolva. A műfordítások nagy részét a spanyol románczok Rodri. o királyról, Cidromancok, Granada eleste stb. foglalják képezni. Lesz ezenkívül a kötetben még Béranger, Longfellow, Hugo Viktor és Schiller stb. remekiből is fordítás. A harmadik kötetet a szerző elbeszélései képeznek. Van ezenkívül még számos egyházi beszéd és valóságos munka is, melyeknek kiadása is csak nyereség volna az irodalomra.

A «*Harmónia*» részvénytársulat július hó 28-án tartotta Bartay Ede társulati tiszteletbeli elnök és nemz. zenedei igazgató elnöklere alatt évi rendes közgyűlést melyen 587 drb részvény volt képviselve. A részvényesek a Dr. Hubay Károly vezérigazgató által felolvasott igazgatósági jelentés felolvasása után úgy az igazgatóságnak, mint a fel. bizottságnak a felmentvényt megadta s az alapszabályok módosítása után a választást 3. évre megejtette mely szerint megválasztottak: Társulati Elnök Müller Vilmos, Igazgatóság: Dr. Hubay Károly, Vas Lajos, Dr. Farkas Emil, Forray Henrik, Landauer Ede, Gobbi Alajos, Felügyelő bizottság: Kammermeyer Károly, Strasser Alfred, Barhó István, Dr. Wara Ferencz. Örökös tiszteletbeli igazgató tanácsosok: Beregszászy Lajos, Huber Károly.

— A KOPENHÁGAI UDV. SZÍNHÁZ BEVÉTELEI az elmúlt színházi évben 705,715 koronára (egy korona valamivel több, mint fél forint), a kiadások 781,011 koronára rugtak. Korábbi években a kopenhágai színház rendszerint fölösleggel zárta le számadásait, de az idén 75,836 korona deficit mutatkoz k. Ezt állítólag a Holberg-jubileum alkalmával rendezett igen költséges ünnepélyességek okozták. (Mennyire örülne Podmaniczky Frigyes b. intendáns úr, ha a magyar kir. operaszínház deficitje is csak ekkora volna!)

— PÁLYÁZAT ÖSZTÖNDÍJRA. A m. kir. iparművészeti iskola egyes szakosztályai-ban, nevezetesen: a mintázási, műfargászati, ötvösségi, fa- és rézmetszeti, valamint dekoratív festészeti és esetleg keramikai szakosztályokban szegényebb sorsú tehetséges iparos növendékek számára 100 frttól 200 frtig terjedhető több ösztöndíj lévén az 1885/86-ik tanévre adományozható, felhívottnak azok, kik ily ösztöndíjt elnyerni óhajtanak, hogy a vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszteriumhoz címzett és a törvény-szabta bélyeggel (50 kr.) ellátott folyamodványukat folyó évi július hó 31-ig a m. kir. iparművészeti iskola igazgatóságához (Budapest, Andrássy út, 71. sz. a.) nyujtsák be. A pályázat feltételei a következők: Hiteles igazolása annak: 1. hogy a pályázó 15-ik korévét már betöltötte; 2. hogy anyagi segély nélkül az iskolát látogatni képtelen; 3. hogy a teljes népiskolát, és eshetőleg a polgári iskolának legalább 2. osztályát jó eredménnyel végezte; 4. előjoggal bírnak az ily pályázók, kik az iparművészeti iskolának előkészületi osztályát jó sikerrel végezték, vagy más úton megfelelő készültséget szereztek és valamely iparos vagy iparművészeti szakban már gyakorlatilag foglalkoztak; 5. a készütség kellő foka iskolai bizonyítvánnyal, sajátkezű rajz vagy mintázat bemutatásával, eshetőleg külön vizsgálat után lesz igazolandó.

— WILTNE — mint bécsi lapok jelentik — végleg visszavonul a színpadtól. Az utolsó években tett művészi körútjai kerek százezer frtot jövedelmeztek a művésznőnek. Most ez összegből csi os kastélyt rendeztet be magának Bécsben, s csak nagy ritkán, jótékony célú hangversenyeken hallhatja még a közönség, mely évtizedeken ünnepelte őt.

— A PÁRISI «OPÉRA COMIQUE» a téli évadot *Massé* Viktor legutolsó művével a «Cleopatra éjé»-vel fogja megnyitni. Ezt követi majd *Wagner* «Lohengrin»-je, s a tavasszal *Salvayre* «Egmont»-ja. Ez utóbbinak szövegét *Wolff* és *Millaud* irták.

— HÁROM OPERA BUDAPESTEN. E cím alatt a «Nordd. Allgemeine Ztg.» érdekes tárczacikket közöl *Fiege G.* tollából, a ki igen elismerőleg szól operaszínházunk épületéről, s annak úgy külsejét, mint belső berendezését üzetesen leírja. Azután foglalkozik egy francia, egy magyar és egy német opera előadásával. Dicsérettel adóz a zenekar működésének. Rendkívül imponált cikkírónak a korus, különösen a férfiak, nemcsak a hang dús tömörsége, hanem azon pontosság által is, melyel mindent előadott. A jeleneteket, különösen a díszleteket egészen művészi-

nek modja, de megjegyzi, hogy az «operaszere» (Opernhafte) itt is, mint a legtöbb helyen nyilvánul az egyes részletekben. Kifogásolja azt is, hogy a «Faust» operában a ballet jelmeze nagyon egyszerű a körülötte játszókéhoz képest, de dicsé- rőleg nyilatkozik másrészt, hogy férfitan- czosok nincsenek, «kellemetlen látványt» nem nyujtva. A soloénekesek előadó mo- dorát olaszosnak tartja, különösen azt, hogy nagyon gyakran lépnek a sugólyuk elé, s hangjaikat bekiabálják a közön- ségbe. Perotti szintén leledzik e hibában. «Hangjával jól tud bánni, de a mi érzé- künk után ítélve, nem elég előkelő». Já- tékát chablonszerűnek mondja. «A fülnek többször nyujt élvezetet, de a szívhez éneke nem hat». *Reich Irma*, mint *Margit* kellemes volt s megörvendeztetett, nem nagy, de rokonszenves hangjával. «A pálna azonban *Ney* urat illeti, kinek bassusa valóban arisztokratikus jelleggel bír. Természetes, hogy *Mephistót* nem játszotta olyan jól, mind a hogy énekelte. De éneke csupa erő és üdeség, s a hang tömören és könnyedén ömlik elő. *Faust* előadásában minden tényező egyesülten olyan műélvezetet nyujtott, a minőhöz ez opera a legkritikáiban juttatott». Amásik dalmű «*Hunyady László*» volt. «A szín- lapok e napon, minthogy nemzeti dara- rabot hirdettek, vörös betűkkel voltak nyomtatva». Az opera zenéjéről teljes elis- meréssel ír, bárha szerinte a szöveghez nem egészen illik az olaszos zene. Egy- általán ebben az operában sokat énekelnek. Még az olyan személyeknek is, a kiknek fontosabb dolguk nincs, terheli a lelküket egy-egy koloratúr ária, a miket aztán elő- adnak, míg a kar hátul türelmesen vára- kozik». Dicsérettel említi meg e helyen a balletet is, melynek jelmezeit pompá- sáknak mondja. *Risley* kisasszonyról sin- tén magaslató szavakban szól. «*Lohen- grin*», mint német mű, leginkább érde- kelte. «Egészen véve meglepett a helyes felfogás és a pompás kivitel. A zenekar a titokteljes előjátékot nagyszerűen adta elő. Nem is igen kifogásol egyebet, mint az «operáskodást», a királynak vendég- előadóját, és *Ortrud* személyesítőjét. — *Ernstet*, a ki *Lohengrint* énekelte, a leg- nagyobb dicsérettel méltatja, s befejezé- sül felemlíti a sorrendet, melyben a ze- nekar tagjai elhelyezték.

A «Harmonia» első hazai zongoragyár és zenemű kiadó rész- vénytársulat közgyűlése.

A «Harmonia» részvénytársulat múlt hó 28-án tartotta rendes évi közgyűlését, melynek lefolyását a sok elterjedt célza- tos és valótlan hírrel szemben, a követ- kezőkben adjuk.

Miután a közgyűlés megalakult, azt dr. *Hubay Károly* vezérigazgató, a követ- kező szavakkal nyitotta meg:

Tisztelt közgyűlés! Társulatunk életéből egy év pergett le újra, s az igazgató- ság ismét azon helyzetbe jutott, hogy szá- mot adjon viselt dolgairól s előterjesz- sze önöknek a társulat állapotáról szóló jelentést.

Az elmúlt év emlékezetes fog maradni társulatunk életében, mert ennek lefolyá- sával az alapítás alkalmával tervezett üz-

letágak legutolsója is meg lön teremtve. S így ma már a maga teljességében sze- repel társulatunk a részvénytársulatok so- rában. Midőn az alapítók kidolgozták a «Harmonia» részvénytársulat terveze- tét, egy olyan ideal lebegett szemek előtt, mely képes lesz a hazai zenetérén még eddig nem létezett tényezőket egyrészt megteremteni, másrészt a már meglévőket fejleszteni és tökélyesíteni. Öszintén meg- vallva, a legmerészebb köztünk sem mer- te reményleni, hogy mindezen tervek arány- lag ilyen rövid idő alatt meg lesznek valósítva s a «*Harmonia*» fennállásának 4-ik esztendejében már rendelkezni fog mindazon faktorokkal, melyek azt nem- csak a hazai kultur intézmények, ha- nem fontos ipar intézmények rangjára is emelik.

A lefolyt évben az «*Első hazai zongoragyár*» meg lön teremtve s ma már büszkén mondhatjuk, hogy az ország egy olyan iparteleppel gazdagodott, mely ed- dig legalább ilyen nagyságban és tel- jeségben hazánkban feltalálható nem volt. Szükségtelen talán hangsúlyoznunk mind- azon nehézségeket, melyekkel az igazga- tóságnak küzdeni kellett, míg a mai ál- lapothoz eljutott, mert a laikus is be fogja látni, hogy mily akadályokkal jár egy oly gyártelepnek szervezése, mely minden támpont nélkül még azon forrá- sokat is nélkülözni kénytelen, melyek más országokban — az igaz szétszórva — de mégis bőven megvannak. S mégis, hogy milyen szükséges volt ez intézménynek életbe léptetése azt a következő adatok- ból tudhatja meg a tisztelt közgyűlés.

A század első felében hazánkban 20—25 zongorakészítő létezett, kik mindannyian jól dolgoztak és az akkoriban létezett külföldi gyártmányokkal méltán verse- nyezhettek. Így például *Drünner Károly* 1818—1838. közötti években Budapesten évenként 30—40 drb zongorát készített, mellette *Schwab Konrad*, továbbá *Zobet Ferencz*, *Lebner*, *Bordel*, *Wolff*, *Platter*, és mások voltak még tevékenyek. A későbbi időben *Schmidt Károly*, Pozsonyban vált nevezetessé, még pedig nemcsak a hazá- ban, hanem külföldön is, zongorái az egész világon megfordultak s még most is találni az általa összesen készített 1300 drb zongora közül némelyiket hasz- nálatban.

Annai tény, hogy 1848 előtt hazánk- ban körülbelül 300 zongora készült évenként s miután az ország összes szükséglete körülbelül 600 darabra rugott, e szük- ségletnek fele hazai készítménnyel fe- dettetett a mi mindenesetre tűrhető ál- lapot, ha meggondoljuk, hogy Bécs már ekkor is megelőzött bennünket. Mennyi- vel kedvezőtlenebb a jelen állapot, midőn a közönség évenként 2500—3000 db zongorát fogyaszt s ezek között alig talál- ható 25—30 db hazai gyártmány.

Legnagyobb érdem és elismerés illeti a hazai zongoragyártás terén *Beregszászy Lajos* m. kir. udv. zongoragyárost, ki nemcsak Európaszerte elismert hangszereivel, ha- nem nagy horderejű találmányaival is nyomatékos hírnevet szerz tt magának és a magyar műiparnak. Ő volt az első, ki a zongorakészítésnek nagyobb keretet adott s gyárilag kezdte kezelni, szintűgy ő neki sikerült először azon vívmány, hogy külföldi hírneves művészek zongó-

raín játszottak. Midőn azonban, fájdalom, ez előtt pár évvel nyugalomba vonult, a zongorakészítés hazánkban jóformán egészen megszűnt s az általa képzett tanítványok közül egy-kettő önállósítván magát, a fentemlített 25-30 darabnyi évi szegényes termelés fenntartói lőnek.

Mindezen körülményeket vette tekintetbe a tavalyi rendkívüli közgyűlés, midőn felhatalmazott bennünket, hogy 30,000 frtnyi újabb alaptőke kibocsátásával egy nagyszabású zongoragyárt létesítsünk, mely képes legyen a hazánkat árvíz-ként előzőnlő külföldi zongorákat némi csekély részben kiszorítani.

Az akadályok és nehézségek száma, mint már fentebb volt szerencsénk említeni, legio vala. Hiányzott a munkaerő, alkalmas helyiség, de megvolt a pártolás hiány, roszakarat, ellenszenv mindenki részéről, ki csak némiképp is érdeksértést látott az új gyár alapításában. A munkaerő részint a szétszórva talált magyarokból, részint bécsi munkások közül szerveztett, kik a munkát kezdetben alkalmatlan helyiségben voltak kénytelenek megkezdeni, míg később azt — egy, legnagyobb szerencsénk — minden tekintetben alkalmas és nagyszerű gyárhelyiségben folytathatták. E gyárhelyiség az időközben Bécsből és külföldről jött szakértők és vendégként itt járt zongorakészítők egyhangú nyilatkozata szerint annyira alkalmas a zongoragyártásra, hogy még a bécsi hasonló gyárak között is ritkítja páriját. Ezen gyárhelyiséget társulatunk bérben használja, mely bérszerződés két év múlva telik le. Vajjon az továbbra is kibéreltessék-e vagy az általunk bírt Opcio alapján f. évi december havában megvásároltassék — annak eldöntését egy később egybehivandó rendkívüli közgyűlés elé lesz szerencsénk terjeszteni.

A gyártás megindult s az első zongorák elkészültek melyek jóknak és használhatónak bizonyultak, a főakadályok egyike tehát le volt küzdve; de számos olyan merült újra fel, melyre senkisé gondolt, s melyeknek eltávolítása csak lassankint sikerült. Így a többieik között az anyag beszerzés okozott a gyárvezetőinek nagy gondot, a mennyiben a bécsi concurrenzia mindent felhasználta arra, hogy az alkatrészt szállítókat a velünk való öszekötésről lebeszélje. Ma már sok változott e téren, mert a bizalom irányunkban szilárdult, s az alkatrészek, a mennyire csak lehet, hazai forrásokból szereztetnek be. Így a fa Erdélyből szállítatik, a vasöntvényeket a „Ganz ér társa” gyára szolgáltatja és a zongora szekrényeket legnagyobb részben magunk erejéből munkásainkkal készítetjük a gyárban. Csakis a nagy közönség pártfogásától függ, vajjon képesek leszünk-e a legspeciálisabb alkatrészeket is magunk készíteni, a mennyiben azoknak házilag való előállításának előnyössége csakis olyan üzemenél kezdődik, mely évenként 300-400 drb. zongorát produkál a piacz számára. Különösen szerencse a gyárra nézve, hogy mindjárt fennállásának kezdetén méltóan résztvehetett egy oly nagy kiállításon, mint a minő a jelen budapesti, mert ha erről elkészünk, az, a mit most rövid ó hó alatt kivívtunk, különben csakis évek hosszú során át folytatott küzdelemmel értük volna el. Gyárunk a kiállítás által egy

csapással ismeretes lett a hazai közönség előtt s ez nagy előny, annál is inkább, mivel a megismerés a lehető legelőnyösebb formában történik, a mennyiben kiállításunk a XX-ik csoportban egyhangú vélemény szerint a legdíszesebb. Még nagyobb előny volna természetesen reánk nézve, ha a jury egyhangú ítélete nyomán a legmagasabb kitüntetést, a „Díszokmányt” elnyernők.

Mindezekből láthatja az igen tisztelt közgyűlés, hogy az igazgatóság részéről minden elkövetett, hogy a gyár szilárd alapra helyeztessék, s ha mindazonáltal ép a zongoragyár volt oka annak, hogy az idei mérleg kedvezőtlenül alakult, és az igen tekintélyes tiszta nyereségből 4-5000 frtot felemészített, annak oka a következő körülményekben rejlik:

Minden gyár — még ha a legszeméremesebb auspiciumok között is jön létre — kénytelen gyermek betegségein átessen. «Az első hazai zongoragyár» sem volt kivétel.

Három betegségünk volt, az egyik a kétszeres berendezkedés, mely sok pénzt emészített, a másik a bécsi munkások bizalmatlansága, a minek folytán csak búsas útipénzek által tudtuk Budapestre édesgetni, a harmadik, mely tán legérzékenyebben támadta meg a nyereséget, egyrészt az előállítási ár magas volta, másrészt az előállítási ár nyomottsága.

E két utóbbi körülménynek összejátszása által került elő a nyereség hiány, melyet a nyereség és veszteség számla felmutat, — mert drágán gyártottunk, és olcsón kellett eladnunk. — S miért volt ez így.

Mert utóvégre az első évben nem lehetett rögtön az előállítási kalkulust betartani, annál kevésbé, mert az egyes szállítók is bizalmatlanság folytán felverték az árakat, másrészt daczára ennek a zongorákat olcsón kellett adni, csak hogy a piaczra kerüljenek és a nagy közönség megismerje azokat.

Egészen másképp áll a dolog már ma. A szállítók meggyőződvn a gyár életképességéről a nagyban vásárlás előnyében részesítenek bennünket, így hogy többet ne is említsünk egy alkatrészt, mely eddig 22 frt 50 krba került, ezennel 12 frt 50 krba fog kerülni, a mi 150 darab zongoránál nagy összegre rug.

Viszont a közönség is megadja már azt az árt, melyet zongoráink megérdemelnek s így e tekintetben is jó reménnyel nézhetünk a jövő elé.

E szép reményt táplálni és megerősíteni engedni bennünk azon öröndetes esemény is, hogy a m. kir. Zeneakadémia igazgatósága a magas miniszterium beleegyezésével szívesen fogadta abbéli ajánlatunkat, hogy a tantermekbe 8 drb «Első hazai zongoragyár» zongora állítsák. Ha már most tekintetbe vesszük, hogy mélyen tisztelt elnökünk ó nagysága szíves pártfogása folytán a nemz. zenede tantermekben is két zongoránk fog szerepelni, hogy a közoktatásügyi miniszter úr igazgatóságunknak leghathatósabb pártfogását szintén kilátásba helyezte, bátran állíthatjuk, hogy mindazon hatalmi tényezőket megnyertük már gyárunk számára, melyek felvirágoztatására szükségsek.

A mi még hátra van az is nehezen

ponderál a mérlegben — az *t. i. a nagy közönség meglegedése*, — a mit elérni főhadjunk, erre nézve garanciát birunk azon férfuban, a ki a gyárt technikailag vezeti s ez *Bécsy Imre* született magyar, ki Bécsben majdnem egy félszázadon át szerepelt, az első és legnevezetesebb zongorakészítők sorába küzdötte fel magát, kinek kezén 3000 drb zongora fordult meg s kiben tapasztalatra, kvalifikációra nézve a legmegbízhatóbb szakértő birjuk.

Hogy azonban erre nézve már is vannak némi bizonyítékaink, mutatja leginkább azon körülmény, hogy az eddigi zongorákat mind eladtuk a mit a következő kimutatás bizonyít.

- Op. 1. Vízny Teréz Budapest.
 „ 2. Dr. Fischof Budapest.
 „ 3. Hutflesz K. Debreczen.
 „ 4. Dárday S. Budapest.
 „ 5. Paulay Edéné Budapest.
 „ 6. Engel Adolf „
 „ 7. Paris A. „
 „ 8. Fellner Manó „
 „ 9. Butykai Vilmos „
 „ 10. Dr. Röck Géza „
 „ 11. Dr. Tóth „
 „ 12. Dr. Gencsi Miskolcz.
 „ 13. Frey V. Budapest.
 „ 14. Schwarcz S. Budapest.
 „ 15. Forster Stefánia Budapest.
 „ 16. Kersch F. Nagy-Becskerek.
 „ 17. Weisz Fülöp Budapest.
 „ 18. Dr. Horbátczky A. Budapest.
 „ 19. Pintér A. Budapest.
 „ 20. Dr. Beck S. Budapest.
 „ 21. Zwack J. „
 „ 22. Uhl János „
 „ 23. Bayer-féle intézet. *Dezember, 1891-1892*
 „ 24. Dr. Ujváry Budapest. *szilárdan v. szilárd*
 „ 25. Daniel Pál Ungvár. *Sp. Zsigly-ház*
 „ 26. Somogyi Mór Szombathely.
 „ 27. Szalay Gyula Székesfehérvár.
 „ 28. Kaunerer Ferencz Somogy.
 „ 29. Nagy Sándor Debreczen.
 „ 30. E. Löwy Budapest.
 „ 31. König S. „
 „ 32. Kunhardt Constancia Budapest.
 „ 33. Würth Benő Zircz.
 „ 34. Wildner Alajos Rozsnyó.
 „ 35. Nagel Ignác Budapest.
 „ 36. Röck István „
 „ 37. Schossberger N. „
 „ 38. Kiállítási sorsjáték. Budapest.
 „ 39. Szabó Mihály Budapest.
 „ 40. Moravszky Rezső Nyitra.
 „ 41. Fülöp Jakab Orosháza.
 „ 42. Virág Pál Miskolcz.
 „ 43. Molnár Miklós.
 „ 44. Schwarcz Gusztáv Budapest.
 „ 45. Dorray Henrik „
 „ 46. Fr. Pflug Albert Irsa.
 „ 47. Jellinek Adolf Budapest.
 „ 48. Leitner Gy. „
 „ 49. Mikosewicz József Zenta.
 „ 50. Pongrácz János Nagy-Szeben.
 „ 51. Balázs Máté Deés.
 „ 52. Dr. Farkas Emil Budapest.
 „ 53. Schlesinger Sándor.
 „ 54. Netyő Sándor Nagy-Várad.
 „ 55. Hubay Jenő Brüsszel.
 „ 56. Dr. Ullman a szerb miniszter számára Belgrad.
 „ 57. Nemzeti zenede 2 drb.

(Vége követk.)

Kiadó- és laptulajdonos **Dr. Berényi Pál.**

Pallas részvénytársaság nyomdaja.

Az országos kiállítás

t. látogatóinak figyelmébe ajánlva Budapest legolcsóbb
bevásárlási forrása

☛ Károly-körút és király-utcza sarkán ☛

ROTHAUSER L. JÓZSEF

gyári raktára china-ezüst és alpakka tárgyakkól, albumok, bronz- és
bördíszműárak, író, utazó-eszközök és glacé-keztyük, selyem és szövét-
esernyők, legyezők, nyakkendők, sétabotok, francia- és angol illat- és
pipere-szerek, valamint gyermekjátékok a legjutányosabb áron.

GABOS R. S.

Budapest, múzeum-körút 41. sz.

Porcellán-, üveg- és lámpa-raktár.

Porcellán evő service diszítve 12 személyre 28, 30, 36, 40, 60 frt
Mosó-service 5, 6, 7, 8, 10 frt.
Kávé-, téa-, mocca-service 5, 6, 7, 8, 10 frt.
Majolika csemege-tányér tucztája 3 frt.
Olajnyomatú képek és tükrök minden nagyságban, dús választékban
Aquariumok 1 fttől 15 fttig.

Valódi gráci aranyhalak.

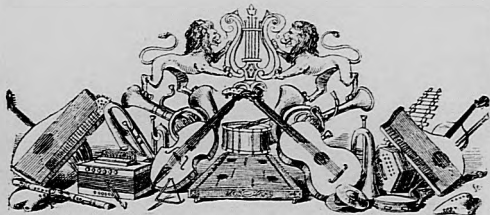
Likör-service frt 1.20, 1.50, 2.—, 2.50, 4 frt.

Bor- és sör- service 5, 6, 7, 8, 10, 15 frt.

Vidéki megrendelések utánvétellel pontosan teljesíttetnek.

A
„**Harmonia**“
részére
egyedüli hirdetések irodája
Braun Ármin és társa,
BUDAPEST,
koronaherezeg-útcza 16. sz.

Sternberg Ármin

BUDAPEST,

VI. kerület, kerepesi-út 36. szám.

**Hangszer-üzlet, ütő-, vonó-, fa-
és érc-fúvó-hangszerek,**

harmonika és harmonium

gyári raktára.

Mindennemű ódon hangszerek a legmagas-
sabb áron vétetnek vagy becserejtetnek és
javítások elfogadtatnak.

Képes árjegyzékek ingyen és bérn.

I-ső cs. és kir. kizár. szabad. ujonan javított Ruganyos sérvkötők

Fontos a szenvedőknek.

Fontos a szenvedőknek.

sérvvédővel.

A legújabb találmány az amerikai, ujonnan javított ruganyos
sérvkötő Politzer-től: ez rugók nélkül van, tisztán ruggyantából
művészién szerkesztve s az a célja, hogy még a legdültebb sér-
veket is lehető legtovább idő alatt egyenes fekvésbe hozza s
egy nappal a legerősebb munkánál vagy a sokat járkálásnál,
mint szintén éjjel alvasközben is használhatók, a nélkül, hogy a
sérvbajban szenvedő hivatásában legkevésbé is volna akadályoz-
tatva. Felette nagy haszon, hogy az még éjjel is a testen marad-
hat, mivel hogy a szenvedő testrésze kiváltképen jótékony kelte-
metes nyomást gyakorol s a legtöbb esetben még a sérv biztos
gyógyulását is eszközli. A legtöbb orvosi tekintély által elismerve,
megvizsgálva s a legjobbnak találva: professor Kovács a sebészeti
kóroda alelnöke, dr. Gross Lajos magy. kir. egészségügyi tanácsos,
dr. Glück Ignác kir. törvényszéki orvos által.

Alólírott egyszersmind nagy raktárt is tart angol és francia
acél-sérvkötőkből, — függesztő készülékeket (suspensorium) gum-
miból, szövötteket, mint szintén szarvasbőröl. A szarvasbőr és
gummi suspensoriumok célja, hogy a tágulást megakadályozzák.
Méhfeeskendők, légpárnák, ágybetétek, periodtáskák, préserva-
tívumok, gummiharisnyák és mindennemű gummi-árúczikkek. Sérv-
kötőknél kérem megjelölni: jobb, bal vagy kettős-e, mint szintén
a test bőségét is. Megrendeléseket utánvétellel mellett elfogad.

POLITZER MÓR

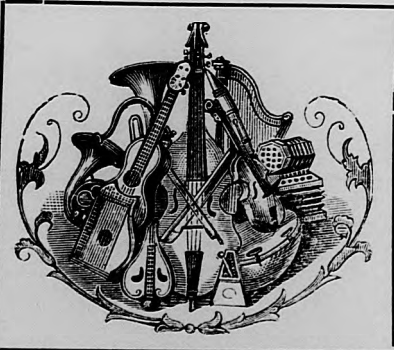
cs. és kir. szab. sérvkötő-készítő Budapesten, Dók-Ferencz-utca.

Árak: urak, hölgyek és gyermekek számára, egyoldali-
nak dbja 6—10 frt, a kettősnek dbja 10—16 frt, gyer-
mekeknek felével olcsóbb.

Ugyanitt kapható a legjobb amerikai sérvkenőcs. Egy-
tégely ára 3 frt 50 kr.

PALLAS irodalmi és nyomdai részvénytársaság könyvkiadóhivatalában (Buda-
pest IV., kecskeméti-utca 6. sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:
Ungarisches Sprachbuch
a magyar nyelv alapos elsajátítására
Írta BARNÁ J. tanár.
Az I. rész, 2 füzetben à 40 krajczár. A II. rész ára 60 kr.

PALLAS irodalmi és nyomdai részvénytársaság könyvkiadóhivatalában (Buda-
pest IV., kecskeméti-utca 6. sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:
Ungarisches Sprachbuch
a magyar nyelv alapos elsajátítására
Írta BARNÁ J. tanár.
Az I. rész, 2 füzetben à 40 krajczár. A II. rész ára 60 kr.

APPEL IG.

ezelőtt SANDNER W.

(Budapest, Gróf Károlyi-utca 5. sz.)

ajánlja mindennemű vonós hangszereit, úgymint saját
gyártmányú ezteráit nagy választékban. Tiszta han-
golásért jót álllok. Ezenkívül nálam valódi római húrok
kaphatók.